

SIİRT BASIN TARİHİ: BİBLİYOGRAFİK BİR DÖKÜM*

*Resul BABAOĞLU***

*Said OLGUN****

ÖZET

Siirt'te basın hayatının gelişimini konu alan bu çalışmada, tarihsel süreçte yayınlanmış olan yerel gazetelerin bibliyografik bir dökümü verilmeye çalışıldı. Büyük ölçüde Milli Kütüphane ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi Süreli Yayınlar Kataloğu'nda bulunan koleksiyonlara bağlı kalınan bu çalışma için ayrıca yerel gazetelerin özel arşivleri de incelenmiştir. Siirt'te basın faaliyetlerinin ilk dönemlerinde belirli ailelerin öne çıkmaları, bu alanın ata mesleği olarak görüldüğünün açık bir göstergesidir. Gazetecilik mesleği, haber üretme, basım, dağıtım ve diğer konularda gerektirdiği profesyonel yaklaşım göz önünde bulundurulduğunda, gelir getirici bir meslek niteliğinden uzak olduğu 1930'lu yıllarda Siirt'te entelektüel bir sorumluluk bilinciyle sürdürülmüştür. Sözü edilen dönemde Siirt'te ortaya çıkan basının bu ilk örneği sonraki yıllarda son derece canlı bir gazetecilik ortamının doğmasına öncülük edecektir. Tek partili yıllar, II. Dünya Savaşı, Demokrat Parti ve Soğuk Savaş dönemlerinde yaşanan toplumsal ve siyasal dönüşümün birçok yönüyle yer aldığı Siirt basını, yerel gelişmelerin de takip edilebilmesi açısından araştırmacılar için önemli bir koleksiyon niteliğini taşımaktadır.

Siirt'te basın hayatının, Anadolu'nun birçok kentiyle kıyaslandığında nispeten erken bir tarihte başladığı düşünüldüğünde, bu alanda neredeyse hiçbir bilimsel çalışmanın yapılmamış olması ciddi bir boşluk teşkil etmektedir. Siirt'in yakın dönem tarihi ile ilgilenecek olan araştırmacılara yol gösterici olması düşünülen bu çalışmanın hiç şüphesiz eksik tarafları vardır. Siirt'in Cumhuriyet döneminde geçirdiği siyasal, ekonomik ve toplumsal dönüşümün yerel basın aracılığıyla ortaya konacağı geniş kapsamlı bir çalışmayla bu boşluk giderilebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Siirt, Basın, Gazete, Cumhuriyet Halk partisi, Demokrat Parti

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Okt. Siirt Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, El-mek: babaogluresul@hotmail.com

*** Okt. Siirt Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, El-mek: saidolgund@hotmail.com

THE HISTORY OF SIIRT PRESS: A BIBLIOGRAPHICAL CASTING

STRUCTURED ABSTRACT

The newspaper archives that are in the National Library and Beyazıt State Library's Periodical Catalogs constitute this study's basic sources. To reach the beneficial results in this study which is related to the history of press in Siirt, the documents and the information shared by Cumhuriyet Kılıçcıoğlu and Ahmet Arıturk, conducting press activities for 60 years, were subjected to a detailed evaluation. The first newspaper started its publishing life was Siirt newspaper which began in 1937. It is considerable that the publishing activities started in such an early time in Siirt as a city in the remotest corner of Anatolia. The political atmosphere and socio-economic condition of the mentioned period has played as a router impact. The collections provided from the institutions expressed above has been subjected to an inquiry and a cast of the history of Siirt press has been obtained. Especially, in this study, mainly rather than a detailed evaluation of the press history of Siirt, a bibliographic presentation was tried to be made, which will constitute a source to local history studies in Siirt. Besides that, from its beginning till 1970s Siirt press was maintained in which point of view and quantity was among the investigated topics in this study. The maintained cultural activities in People's House in studied period have been provided an intellectual mass. The People's House which is an effective factor in providing a reader community is a real element that shouldn't be missed. When looked at the content of the newspapers, the quality of the content and news density have not been seen above of the expectations. Extremely limited nature of the news staff is the most important reason of this fact. The political liberalization and atmosphere of freedom have seen in the country after World War II has brought diversification in the press.

The monotype concept of press in single party period has left its place to competitive and critical understanding concept of press after the transition to multi party period. Especially in this period, seeing humour publishing is compelling. The humorous news and comments about the government officials and local bureaucrats published in that press gives an idea about the press freedom to some extent in the mentioned period. However, adverse effects seen on the period of multiparty press being inverted to the authoritarian political environment for various reasons have also been felt locally in Siirt. Due to some news published in Siirt Express newspaper following an anti-Democratic Party editorial policy, the judicial proceedings in 1957 of this newspaper was among the criticisms related to press freedom launched on the ruling party after the military intervention. Press in Siirt life, began in 1937 with the establishment of Siirt newspaper and it has changed due to developments in the country's political life. Until 1946, the year that republican People's Party was in authority party as "one party", Siirt newspaper also has been active in the province. Shortly after the introduction of multi-party political life in 1946, New Siirt and democratic Siirt newspapers were

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

established in 1948 and the uniformity of the press has become very plural as political life in Siirt.

Beside the newspapers, the humour magazines named “Kelle Koltukta”, “Sırf Dedikodu” and the culture magazine “Botan”, being published is the clearest expression that a culture environment was provided in this remote and small province. In this context, Siirt newspaper followed pro- Republican People’s Party editorial policy and Demokrat Siirt newspaper pro- Democratic Party. The press activities in Siirt was conducted by the same names and in a limited way for long years. One of the reasons of this condition was the lack of staff in enough quality and quantity and the other reason was that the distance of Siirt to the culture centers and democratic environment which is inevitable for journalism was provided only after the World War II. The political atmosphere of that period has been felt by its all effects owing to the comments made in the first newspaper published by Emin Kılıçcioğlu the pro- Republican Peoples party parliamenter of Siirt. A partial relief in the activities of the press throughout the country was seen with the effect of liberalization process after the World War II in Turkish politics and that effect reflected on the establishment of new newspapers in Siirt province.

Especially by the effect of competitive politic life started with the establishment of new opposition political parties, Republican People’s Party’s Siirt branch was founded in 19140 and this situation influenced the press life of the city directly. The political tension and turmoil emerged across the country during 1950s have been observed in Siirt press. At the same time, some news and comment in Siirt Ekspres newspaper being the subject of a trial, has been a strong proof of the conflictual process felt in Siirt leading to 27 May. In the 1960s participation of many newspapers with different names to the press life in Siirt can be considered as a partial reflection at the local level of the revolution in global journalism in this period. However, with the new parties established by the release of May 27 regime power to the civilian rule, country’s political life was colored and this condition left behind the crisis of political life created by two parties. The plural atmosphere that created by the coalition governments has influenced the press life in Turkey. By the development of publishing and distribution techniques, journalistic activities that required great sacrifices in old times have facilitated. After the beginning of journalism as a profitable profession, the newspapers published in Siirt searched ways for getting income from the advertising and announcements. Unfortunately, the limited atmosphere of local journalism dominated by local politics has led to the fact that they are engaged in patronage. Overcoming this obstacle of Turkey’s local journalism problems discussed in several areas will be possible in case of the acceptance of democratization fact in all institutions and groups of Turkey. The created surplus value and provided contribution in cultural heritage by local media has led to the government institutions supporting and encouraging this kind of activities. Undoubtedly the serious economic and professional problems experienced by the local media throughout Turkey have maintained their validity for Siirt long time ago.

Key Words: Siirt, Press, Newspaper, Republican Peoples Party, Democratic Party

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

Giriş

Basın-yayın araçlarının geçmişe dair ortaya koyduğu veriler, akademik tarih alanında olduğu kadar siyaset bilimi, sosyoloji ve etnografya çalışmalarında da ihtiyaç duyulan en önemli malzemeleri teşkil eder. Türkiye’de sosyal bilimcilerin bu olguyu kanıksamış olmaları, son yıllarda basın tarihi ile ilgili hatırı sayılır miktarda bir yazın alanının oluşmasını da beraberinde getirmiştir. Basın tarihi çalışmalarında geniş ölçüde, yaşanan tarihsel olayların basında yer alışı biçiminden hareket edilerek ilgili dönemin siyasî, kültürel, ekonomik ve sosyal gibi bakımlardan panoramasının çıkarılması yoluna gidilmiştir.

Türkiye’de son yıllarda yerel tarih çalışmalarının artan bir ilgiyle varlığından söz ettirdiği bilinmektedir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun çeşitli dönemlerinde kent ve kasabaların genel durumu, Kurtuluş Savaşı’nın Anadolu’da yarattığı sosyolojik etkiler ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de yaşanan değişimin yerel düzeyde incelenmesi gibi konularda yapılan tarih çalışmalarının fazlaşmasına koşut olarak yerel basına gösterilen ilgide de artış gözlenmiştir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan Siirt yerel basın tarihini incelemeye geçmeden önce yerel basının metodolojik olarak tanımlanması gerekmektedir. Ulusal basından farklı olarak sınırları belli bir bölgede yaşayan okuyucu kitlesine ulaşmayı amaçlayan yerel basın araçları, faaliyet gösterdikleri yerleşim birimlerindeki siyasî ve sosyal yaşam üzerinde büyük etkilerde bulunurlar (Varol, 1999, s.41). Başka bir tanıma göre; “*Yerel basın; yurdun muhtelif yerlerinde, özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il, ilçe ve beldelerde, günlük, haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayınlanan, yayımlandıkları mahallin haber, havadis ve sorunlarını dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aksettirmeyi hedefleyen yazılı basın organlarıdır.*” (Ünal, 1996, s.1068-1072).

Görüldüğü gibi, yerel basın organları bulundukları bölgelerde kamuoyu oluşturma işlevini yerine getirebilmelerinin yanında, halkın isteklerini yönetim mekanizmasına iletme fonksiyonuyla da devlet ve vatandaş arasında iletişim kanalı görevini üstlenmiştir. Son yıllarda iletişim teknolojilerinde görülen gelişmelerle birlikte daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşan yerel medya organları bu sayede yerel olay ve durumları ulusal mecraaya taşıma olanağına da erişmişlerdir (Franklin, 2006, p.xxi).

Yerel basın olgusunun toplumsal yaşamımıza girmesi, diğer birçok soruna kaynaklık eden Türkiye’de matbaanın geç kullanılması gerçeğinden ayrı düşünülemez. XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren başlayan Türk basın hayatı, devlet eliyle 1 Kasım 1831 tarihinde haftalık olarak Takvim-i Vekâî adlı resmî gazetesinin çıkarılması ve takip eden süreçte de devletin uzun yıllar öyle ya da böyle müdahil olduğu yarı resmî bir görünüm arz etmiştir. Türkiye’de yerel basının ilk örnekleri olarak kabul edilen “*vilâyet gazeteleri*” de bu iddiamızı desteklercesine yayımlandıkları merkezin mülkî amirinin kontrolünde faaliyet göstermişlerdir (Varlık, s.99-103). 1864 yılı Kasım ayı başlarında, Fransa’nın yerel yönetim kanunlarından ilham alınarak hazırlanan Vilâyet Nizamnamesi ile yeni yönetim sistemi uygulamaya konulmuştur. Böylece İmparatorluk, idarî anlamda 21’i Asya, 6’sı Avrupa, 1’i Afrika ve 1’i de Akdeniz Adalarında olmak üzere toplam 29 vilâyete ayrılmış, her vilâyete bir vali atanarak sorunlara çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Bu kanunî düzenlemenin basın hayatı açısından getirmiş olduğu en önemli yenilik, her vilâyet merkezinde bir basım evinin kurularak burada evrak dışında bir gazetesinin yayınlanacak olmasıdır¹ (Duman, 2007, s.77; Duman, 2013, p.1031-1041). Basının İstanbul’un tekelinden çıkmasını sağlayan vilâyet gazeteleri, Osmanlı Devleti’nin egemenliği altında bulunan yörelerde gazeteciliğin yaygınlık kazanmasında önemli bir rol oynamıştır (Varlık, 103).

¹ 1864 vilayet nizamnamesinin bir anlamda pilot projesi olarak kabul edilmiş olan Tuna Vilayetinde Mithat Paşa’nın ilk işi bir matbaa kurup vilayet gazetesinin çıkarılmasına öncülük etmek olmuştur.

Vilâyet gazetelerinde kuşkusuz, padişahla, tayin, atama ve yükselmelerle, yeni yasa düzenlemeleriyle ilgili haberler öncelikle yer almıştır. Bunun yanı sıra, hükümetin ve vilâyet yönetiminin çalışmalarının halka anlatması da amaçlanmıştır (Koloğlu, 2006, s.15). Vilâyet gazetelerinin devlet matbaasında basılması, yazar kadrosunun devlet adamlarından oluşması gibi noktalar, basın hayatının gelişiminde sermaye sorununu ortadan kaldırmıştır. Bu şekilde yayın hayatına başlayan ilk vilâyet gazetesi olma özelliğini Tuna vilâyetinde çıkan gazete taşısa da günümüzde Türkiye sınırları içindeki ilk yerel gazete olarak tanımlanabilecek vilâyet gazeteleri, 1867 yılında Erzurum'da Türkçe ve Ermenice yayınlanan *Envâr-ı Şarkîye* ile 1869 yılında Diyarbakır'da Türkçe ve Ermenice yayınlanan *Diyarbakir* gazeteleridir (Erinç, 2007, s.108). Bunları, *Hüdavendigar* ve *Konya* vilâyet gazeteleri takip etmiştir. 1874 yılına gelindiğinde ise Osmanlı ülkesinin 24 vilâyetinde gazete çıkmaktaydı (Tütengil, 1968, s.149).

Tanzimat döneminin idarî alandaki reform hamlelerinin bir halkası olarak da ele alabileceğimiz vilâyet gazeteleri, II. Abdülhamit döneminin gergin siyasî atmosferinden doğrudan etkilenmiştir. Bu dönemin, günümüzün yaygın kabul gören ifadesiyle, basına yönelik kuvvetli sansür mekanizmasının işlediği bir süreç olması ve yalnızca Osmanlı başkentinde değil yurtdışındaki Jön Türk basını ve taşrada yayın hayatına devam eden gazetelere getirilen haber kısıtlamaları da düşünüldüğünde Türk basın tarihi açısından talihsiz bir dönem olduğu kabul edilmelidir².

II. Abdülhamit döneminde özellikle muhalif basın üzerinde uygulanan baskı politikası 23 Temmuz 1908 tarihinde II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte yerini geniş bir serbestliğe bırakmıştır. 25 Temmuz 1908 tarihinden itibaren gazeteler sansürsüz bir şekilde çıkarılmaya başlarken bu tarihten sonraki buçuk ay içerisinde gazete çıkarmak için imtiyaz alanların sayısı iki yüzü geçmiş, gazetecilikle ilgisi olmayan, yeterli sermayesi dahi bulunmayan kimseler imtiyaz sahibi olmuştur. II. Meşrutiyet'in ilanından I. Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede basın faaliyetlerinde görülen artış bu dönemin okullaşma açısından gözle görülür bir iyileşmeyi beraberinde getirmesi ile ilişkilendirilebilir. Öte yandan bu dönemin iç ve dış politik gelişmelerinin hızlı bir seyir izlemesi ve bu durumun insanlarda haber alma ihtiyacını uyandırması da gazete sayısındaki artışta etkili bir nedendi (Yalman, 1914, p.94). II. Abdülhamit dönemiyle kıyaslandığında Meşrutiyet dönemi basınının fazlasıyla siyasî içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Bu durum kuşkusuz, dönemin fikir tarihimiz açısından zengin bir dönem oluşundan kaynaklanmaktaydı (Ulu, 2014, p. 1051-1062).

Önüne gelenin gazete yayınladığı, gazetecilik mesleğinin kişisel hırsların ifade yöntemi olarak görülmeye başlandığı bu dönemde basın, politik gruplar arasındaki hesaplaşmalar için de bir araç haline gelmiştir. Bu koşullarda çıkarılan 18 Temmuz 1909 tarihli "Basın Kanunu", basına sansür getirmekten ziyade zararlı yayınlar için bir önlem olarak düşünülmüştür (Odyakmaz, 2003, s.211-233). Ancak bu dönemin özgürlükler havasının 1913 yılında İttihat ve Terakki taraflısı subaylarca yapılan ve tarihimizde Bâb-ı Âli Baskını olarak anılan hükümet darbesinden sonra basına yeniden sansür uygulanmıştır (İnuğur, 2005, s.320).

II. Meşrutiyet dönemi basın açısından bakıldığında özgürlüklerin kısa süreliğine de olsa elde edildiği, aynı zamanda da gazeteciler bakımından olumsuz olayların ortaya çıktığı bir zaman dilimi olmuştur. Diğer yandan II. Meşrutiyet sonrası dönemin Türk siyasî hayatına bıraktığı en acı miras gazeteci cinayetleri olmuştur³ (Odyakmaz, 2003, s.228; İnuğur, 1999, s.61).

² II. Abdülhamit döneminde basına uygulanan sansür mekanizmasının bizzat sultan tarafından mı, yoksa işgüzar bürokratlar tarafından mı gerçekleştirildiği konusunda halen devam eden şüpheler için bkz. Duman, **a.g.m.**, s. 81. Bu dönemde basına uygulanan sansür için bkz. Cevdet Kudret, **Abdülhamit Devrinde Sansür**, Milliyet Yay., İstanbul, 1977.

³ İttihat ve Terakki'nin Bâb-ı Âli Baskınından sonra giderek sertleşen politikalarını eleştiren Serbesti Gazetesi başyazarı Hasan Fehmi'nin öldürülmesi olayı Türk basın tarihinde ilk gazeteci suikastı olarak bilinmektedir. Hasan Fehmi'nin ardından Sada-yı Millet gazetesi yazarı Ahmet Samim'in de suikasta kurban gitmesi XX. yüzyıl boyunca Türkiye'de sıkça yaşanacak olan gazeteci suikastları zincirinin ilk halkasını oluşturmaktadır.

Türkiye’de yerel basın en canlı olduğu ve etkinliğini hissettirdiği dönem hiç kuşkusuz *Millî Mücadele* yılları olmuştur. Mondros Mütarekesi’nin imzalanmasından sonra Anadolu’da işgale uğrayan kent ve kazalarda yayınlanan gazeteler kurtuluş mücadelesine damga vurmuştur. Kurtuluş Savaşı’nın ilk aşaması sayılan genelge ve kongreler döneminden Lozan Barış Antlaşmasının imzalanmasına kadar geçen sürede Anadolu basınının bu mücadeleye takdire değer bir katkısı olmuştur. Millî mücadele yanlısı basın, bir yandan kurtuluş fikrini Anadolu insanına benimsetmeye çalışırken bir yandan da İstanbul hükümetinin güdümünde olan İstanbul basınının Milli Mücadele önderlerine yönelik yürüttüğü kara propagandayla baş etmeye çalışmıştır⁴ (Öztoprak, 1981; Topuz, 1973, s.124). Anadolu’daki işgalci güçlerin etkisi ve sağladıkları desteklerle kurtuluş mücadelesini kötüleyen Anadolu basınından da söz edebileceğimiz bu dönemde vatansever gazetecilerin yürüttükleri basın mücadelesi bağımsızlığa giden yolda büyük bir öneme sahiptir.

1922 yılı sonlarında Millî Mücadelenin zaferle sonuçlanmasının ardından muhalif basın, aşamalı bir şekilde yayın hayatından silinmiştir. Cumhuriyetin ilanı ve inkılapların hayata geçirilmesi sürecinde basından en azami derecede istifade edilmiştir. 1923 yılında yaşanan halifelik krizi ve 1925 Şeyh Said İsyanı için tedbir olarak çıkarılan *Takrir-i Sükûn Kanunu* ile basına çeşitli sınırlamalar getirilmiştir (Koloğlu, 2006, s.117). 1928 yılında Arap alfabesi yerine Latin alfabesine geçilmesi özellikle yerel basının bir süreliğine durmasına yol açmıştır. Halkın yeni harflerle okuma-yazma öğrenmesi için devlet tarafından başlatılan girişimler sonucunda bu sorun aşıldıysa da geçiş döneminde ciddi bir duraklama yaşanmıştır.

Bu gelişmelerden sonra 1930’da kurulan *Serbest Cumhuriyet Fırkası* ile hedeflenen çoğulcu demokrasiye geçilemezken dönemin gergin siyasî havası, basın alanında da bir çatışma halini doğurmuştur. Bu durum üzerine 1931 Temmuzunda *Basın Kanunu* çıkarılarak muhalif basın araçları üzerinde baskı kurulmuştur. Tek parti döneminin basın hayatına yön veren bu basın yasası 1950’ye dek çeşitli değişimlere uğrayarak varlığını sürdürmüştür (Mazıcı, s.131-154).

Atatürk’ün ölümü ve II. Dünya Savaşı yıllarında baş gösteren siyasî ve sosyo-ekonomik sorunların yıkıcı boyutlara ulaşmasının önüne geçmek için her alanda ciddi tedbirler alınmıştır. Savaş yıllarında ilan edilen sıkıyönetim kanununun bu dönem basını üzerinde de olumsuz etkileri görülmüştür. Ancak savaşın bitmesinden sonra Batı demokrasisini benimseyen devlet yöneticilerinin çok partili sisteme geçiş kararı almaları basına da olumlu şekilde yansımıştır. 1946 yılında yapılan yasa değişikliğiyle Bakanlar Kuruluna gazete kapatma yetkisi veren 1931 Basın Kanununun 50. maddesi kaldırılmıştır (Topuz, 2003, s.184).

İkinci Dünya savaşıdan sonra Türkiye’de görülen toplumsal değişim, fikir çeşitliliği ve farklı görüşlerde yayın yapan basın araçlarının kurumsallaşmasını beraberinde getirmiştir. Demokrat Parti’nin 1950 yılındaki seçimlerde galip gelmesi ve Türkiye’de ilk kez siyasal iktidarın seçim yoluyla değişmesi, genel olarak liberal bir değişim şeklinde algılanmıştır. Gerçekten de DP’nin iktidara gelir gelmez yaptığı ilk işlerden biri 15 Temmuz 1950 tarihinde mecliste büyük bir çoğunlukla kabul edilen yeni basın kanununu çıkarmak olmuştur (Topuz, 1973, s.177). Ancak liberal demokrasinin Türkiye’deki ilk yıllarında görülen bu olumlu değişim, ilerleyen yıllarda yaşanacak olan siyasî gerilimler nedeniyle DP’nin otoriter politikalarının bir sonucu olarak kaybolacaktır. 27 Mayıs 1960 darbesine giden süreçte basının özgürlükler konusunda yaşadığı kayıplar 1961 anayasası ile giderilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde iktidar ve basın arasındaki ilişkiler sorgulanarak

⁴ Kurtuluş Savaşı yıllarında İzmir’e Doğru, Doğru Söz, Yeni Adana, Açıksöz, Babalık, Öğüt, Küçük Mecmua, Albayrak, Ahali, Işık ve İstikbal adlı gazeteler Millî Mücadeleyi desteklerken, Ferda, Alemdar, Peyam-ı Sabah ve İstanbul gibi gazeteler de gerek İstanbul hükümetinin baskıları, gerekse de işgalci güçlerin telkin ve yönlendirmeleriyle Milli Mücadele karşıtı bir yayın politikası izlemişlerdir.

gazetecilik konusunda daha farklı bir anlayış benimsenmiştir. Bu döneme kadar gazetelerde görülen niceliksel artış, her açıdan profesyonel yaklaşımlarla anlamlı bir hale gelmiştir.

1970 ve 1980’lerde ülke siyasetine hâkim olan politik kutuplaşma, basın hayatını da etkilemiştir. Basının kamuoyu oluşturma ve siyasî manipülasyon aracı olarak kullanılmaya başlandığı bu dönemde halkın kültür seviyesinin artması, kentleşme olgusu, okur-yazar oranının artması gibi nedenlerle gazete tirajlarında muazzam bir artış yaşanmıştır. Yeni baskı tekniklerinin geliştirilmesi ve dağıtım işinin kolaylaşması da sözü edilen dönemde basın faaliyetlerinde olumlu gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır (Koloğlu, 2006, s.133). Bu dönemde yerel basının da bu olumlu gelişmelerden etkilendiğini söylemek mümkündür. 1990’larla birlikte ortaya çıkan küreselleşme olgusunun etkilerine rağmen yerel olana gösterilen ilgiden dolayı yerel basının öneminin de buna bağlı olarak arttığı söylenebilir.

1. Siirt’te Basın Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi

Siirt’te basın faaliyetlerinin çok eski bir geçmişe sahip olduğu söylenemez; zira bu çalışma sırasında yapılan araştırmalar sonucunda Siirt’te, harf devriminden önceki dönemlere ait herhangi bir gazete veya dergiye rastlanmamıştır⁵. Buna karşılık, cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye’de yeni kültür devrimini hayata geçirme çabalarına bağlı olarak ülkenin en ücra köşelerine kadar halkevleri ve halk odalarının kurulması diğer birçok orta halli Anadolu kentinde olduğu gibi Siirt’te de kültür hayatının yoğunlaşmasını sağlamıştır. Devlet ve vatandaş arasında ideolojik bağların güçlenmesi ve 1930’larda dünya genelinde gözlenen çeşitli ideolojik cereyanların Türkiye’ye muhtemel yansımalarını önlemek gibi amaçlarla kurulan halkevlerinin, merkezin uzağında kalmış küçük yerleşim birimleri üzerindeki en önemli etkisi kültürel hayatı canlandırmak olmuştur. Siirt özelinde bakıldığında, Siirt Halkevi⁶ çatısı altında yapılan birtakım faaliyetlerin basına yönelik olduğu anlaşılmaktadır⁷. Öte yandan, Siirt Halkevi bünyesinde gerçekleştirilen kültürel ve sanatsal etkinliklerin halkın genelinde bu tür alanlara ciddi bir yönelim oluşturmaya başlattığı ve bu durumun da yerel gazeteciliğe gerekli zemini sağladığı kolaylıkla iddia edilebilir⁸.

Milli Kütüphane kayıtlarında yapılan incelemede Siirt’te 1937 yılında *Siirt* adıyla ilk kez düzenli aralıklarla bir gazetenin yayınlanmış olduğu görülmektedir (Tülbentçi, 1941, s.85). 7 Ağustos 1937 tarihinde ilk sayısı çıkan *Siirt* gazetesinde dönemin ulusal ölçekte görülen siyasî gelişmeleriyle birlikte Siirt’in temel sorunlarına da yer verilmiştir. II. Dünya Savaşı öncesinde Türkiye genelinde ortaya çıkan siyasî belirsizlik ve tedirginlik halinin bu gazeteye bütünüyle yansdığı görülmüştür. Bunun ötesine, sözü edilen dönemde parti-devlet bütünleşmesinden ileri gelen bir anlayışla Siirt gazetesi CHP’ye yakın bir yayın politikası izlemiştir. Türkiye’de tek partili yönetim sisteminin devam ettiği yıllar boyunca *Siirt* gazetesi Siirt’te yayınlanan tek yayın organı

⁵ **İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu**, Haz. Hasan Duman, İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, İslam Konferansı Teşkilatı, İstanbul 1986. 19. Yüzyılın sonlarında Bitlis’te yayınlanan Bitlis Vilâyet Gazetesi’nin o dönemlerde Bitlis Sancağına bağlı bir kaza olan Siirt’e çeşitli yollarla ve düzensiz olarak ulaştırıldığı bilinmektedir. Siirt basın hayatının önemli isimlerinden biri olan Cumhur Kılıçcıoğlu’nun özel arşivinde bu gazetenin 1888 yılına ait bir nüshası bulunmaktadır (Bkz. Ekler). Ancak bu tarihlerde Siirt’te gazetecilik faaliyetlerinin varlığına ilişkin her hangi bir bulguya rastlanmadığından sözü edilen gazete çalışmamızın kapsamına dâhil edilmemiştir.

⁶ Siirt Halkevi hakkında bkz. Said Olgun, “Siirt Halkevi ve Faaliyetleri (1934-1951)”, **History Studies**, 5/2, Mart 2013, s. 287-301.

⁷ Siirt Halkevi Başkanlığı’ndan CHP Genel Sekreterliği’ne gönderilen bir belgede “Ar” isimli güzel sanatlar mecmuasının muntazaman geldiği. **BCA, Fon Kodu: 490.01.22.109.2.1**. Benzer bir belgede de “Her Ay” isimli mecmuanın Siirt Halkevine muntazaman geldiği bilgisi yer almaktadır. **BCA, Fon Kodu: 490.01.22.109.17**.

⁸ Siirt’te bulunan halkevi ve halkodaları bünyesinde yapılan faaliyetler için bkz. Abdulaziz Kardaş, “Cumhuriyet Devrinde Bir Modernleşme Hareketi Olarak Siirt Halkevleri ve Halkodaları”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Vol. 9/7 Summer 2014, s. 411-444.

olma özelliğini korumuştur⁹. II. Dünya savaşının demokratik değerleri savunan Batılı devletlerin galibiyetiyle sonuçlanmasının ardından Türkiye siyasî hayatında yaşanan liberalizasyon sürecinin etkisiyle ülke genelinde basın faaliyetlerinde ciddi bir sayısal artış gerçekleşmiştir. II. Dünya Savaşı boyunca ülkede hâkim olan baskı siyasetinin kademeli olarak yumuşaması ile birlikte basın faaliyetlerine de sınırlı bir özgürlük getirecek olan yasa değişikliklerine 1946'da girişilmiştir. Yapılan yasa değişiklikleriyle gazete kapatma yetkisi devletin idarî organlarından alınarak mahkemelere verilmiş ve gazete çıkarmada izin ve para yatırma koşulları kaldırılmıştır (Koloğlu, 2006, s.123). Bu koşullarda yeni siyasî partilerin açılması ve 1950 seçimlerinde iktidarın el değiştirmesi ile Türkiye'de yalnızca siyasî hayatta değil birçok alanda olduğu gibi basın alanında da yeni bir sayfa açılmıştır. Demokrat Parti'nin gerçekten de iktidara gelişinden birkaç ay sonra çıkarmış olduğu yeni basın kanunu (Temmuz 1950) sayesinde ülke genelinde olduğu gibi Siirt'te de gazete sayısında muazzam bir artış yaşanmıştır.

1946 yılında çok partili siyasî hayata geçiş ve 1950 yılında başlayan Demokrat Parti iktidarıyla Siirt'te basın-yayın faaliyetlerinde büyük bir canlanma yaşanmıştır. Bu dönemde yayın hayatına başlayan gazeteler, *Yeni Siirt* (1948), *Demokrat Siirt* (1948), *Yeni Siirt* (1950), *Siirt Postası* (1953), *Siirt Sesi* (1953), *Demokrat Eruh* (1954), *Yeni Kurtalan* (1954), *Demokrat Şirvan* (1955), *Siirt Ekspres* (1957) *Şarkın Sesi* (1963), *Mücadele* (1964) şeklinde sıralanabilir. Bu yoğun gazete yayıncılığına ek olarak aynı dönemde *Kelle Koltukta* (1953) *Sırf Dedikodu* (1954) isimleriyle iki mizah dergisi ve *Botan* (1956) adlı kültür dergisi yayınlanmıştır. Çıkarılan bu gazete ve mecmualar siyasî, sosyal ve kültürel içerikleriyle dönemin havasını yansıtmaları açısından oldukça önemlidir.

Türkiye'de çoğulcu demokrasiye geçiş dönemine denk gelen bu yıllarda Siirt basın hayatında görülen canlanma belirli zamanlarda yaşanan kırılmalara rağmen artarak devam etmiştir. Bölge ve çevre illerle kıyaslandığında, söz konusu dönemde, Siirt'teki basın yayın faaliyetlerinin sayısal olarak oldukça iyi durumda olduğu görülür. Örneğin 1965 yılı sonuna ait gazete ve dergilerin illere göre dağılımını gösteren tablodaki bilgiler özetle (parantez içindeki sayılar günlük gazeteleri belirtmek üzere) şöyledir: Siirt 10 (9), Van (3), Mardin 7 (5), Hakkâri (2), Muş 2 (1), Elazığ 5 (4), Erzurum (7), Erzincan 5 (3), Bitlis 4 (1), Diyarbakır (1), Adıyaman (2), Bingöl 4 (3), Kayseri 12 (4), Giresun 9 (4), Çorum (2), Isparta 11 (4), Sivas 5 (2) (Tütengil, 1968, s.147).

2. Siirt'te Yayınlanan Gazeteler

2.1. Siirt: “*Haftalık Cumhurcu Siyasal Gazete*” sloganı ile 7 Ağustos 1937 tarihinde yayın hayatına başlayan Siirt Gazetesi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin altı oklu amblemiyle yayımlanmıştır. Gazete, ilk sayısından 97. sayısına değin başlığın sağında yer alan “*Türk Genci! Atatürk, Cumhuriyeti Sana Emanet Etmiştir.*” ifadesiyle yayınlanmıştır. İlk olarak Zeki Şalış ve Emin Kılıççıoğlu'nun sahipliğini yaptığı gazetenin genel yayın yönetmenliğini ve başyazarlığını Abdülatif Atılğan yapmıştır. Daha sonra imtiyaz sahipliğini ve mesul müdürlüğünü Mustafa Eroğuz'un yaptığı Siirt gazetesi, Mehmet Emin Kılıççıoğlu'nun “sermayedarlığında” yayın hayatına devam etmiştir¹⁰.

Siirt gazetesinin birinci sayısında “*Gayemiz ve Yolumuz*” başlığıyla Zeki Şalış tarafından kaleme alınan yazıda “*ne bir menfaat ve ne de bir şöhrat*” peşinde olmadıklarını, siyasî amaçlarının Mustafa Kemal'in “yapmak ve yaşatmak için” kendilerine “armağan ettiği “Altı Ok”un birleştiği amaca doğru metanet, sadakat ve gayretle varmak” azmiyle Türkiye, Siirt ve çevresinde kültürel, sosyal ve ticarî hayatın gelişimine hizmet etmek olduğunu ifade etmişlerdir (Şalış, 1937, s.1).

⁹ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinde bulunan 1948 tarihli bir belgede “Siirt'te Mehmet Emin Kılıççıoğlu'nun çıkardığı haftalık Siirt gazetesinden başka gazete olmadığı” bilgisine yer verilmektedir. (Bkz. Ekler) **BCA, Fon Kodu: 490.01.1285.273.1.**

¹⁰ **Siirt**, Nu: 70, 10 Aralık 1938. Mehmet Emin Kılıççıoğlu (1913-1987), 7. Dönem Siirt Milletvekili olarak görev yapmıştır. Mustafa Eroğuz, uzun yıllar Siirt'te eczacılık yapmıştır. (Cumhur Kılıççıoğlu ile 29 Kasım 2014 tarihinde yapılan görüşme)

Çetin Emeç'in babası Selim Ragıp Emeç'ten satın alınan 1825 model baskı makinesiyle¹¹ Siirt Basımevinde basılan gazetenin adresinin "Siirt Hükümet Konağında Hususi Daire" olarak verilmesi, gazetenin Cumhuriyet Halk Partisinin ve hükümetin bir yayın organı olarak faaliyet gösterdiğini akıllara getirmektedir. Gazetenin içeriği, kullanılan amblem ve sloganlar ile yapılan haberler bu durumu daha da belirgin hale getirmektedir.

Gazete, yayın gayesine uygun bir şekilde, kentte yürütülen belediyeçilik faaliyetleriyle yakından ilgilenmiş, belediyeçilik hizmetleriyle belediyeye yapılan atama ve tayinler, alt yapı çalışmaları, çevre düzenlemeleri ve elektrik ihtiyacı gibi bir takım kentsel problemlere yer verilmiştir¹². Gazetede sık sık Siirt Halkevinin faaliyetleriyle ilgili haberlere yer verilmiş, vatandaşlar Halkevine devamlarının sağlanması için teşvik edilmişlerdir¹³. Siirt Halkevi tarafından Türkçe'nin kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla yürütülen faaliyetler desteklenmiş, gazetenin iç sayfalarının en üst kısımlarında zaman zaman "Vatandaş! Türk'sün Öz Türkçe Konuş."¹⁴ şeklindeki sloganlara yer verilmiştir.

Gazetenin günümüzde genel yayın yönetmenliği ve imtiyaz sahipliğini, kurucusu Mehmet Emin Kılıççioğlu'nun yeğenleri Mehmet Metin Arıtürk ve kardeşi Ahmet Arıtürk yaparken sorumlu yazı işleri müdürlüğünü ise Yusuf Salih Arıtürk yapmaktadır. Siirt gazetesi Türkiye'nin en eski on gazetesinden biri olarak "Cumhuriyet Siyasal Gazete" sloganı ile yayınlanmaya devam etmektedir.

2.2. Yeni Siirt: "Günlük Siyasi Gazete" olarak 8 Şubat 1948 yılında kurulmuş ve pazar günleri dışında haftanın altı günü yayınlanmıştır. Mahmi Türkoğlu'nun sahibi olduğu gazetenin mesul müdürlüğünü Faik Olcay yapmıştır. Yerel ve ulusal konuların haberleştirildiği gazetede uluslararası haberlere de yer verilmiştir¹⁵.

2.3. Demokrat Siirt: 18 Mart 1948 tarihinde "Tarafsız Haftalık Siyasi Gazete" olarak yayın hayatına başlamıştır. Mesul müdürlüğünü Faik Olcay'ın Başyazarlığını Fuat Yazgan'ın yaptığı gazete, bir müddet sonra Pazar günleri dışında her gün yayınlanmıştır. Ulusal haberlere de yer verilen gazetede yoğun bir şekilde ilin meselelerine değinilmiş ve zaman zaman şehrin tarihi ve kültürel değerleri hakkında yazılar da yayınlanmıştır¹⁶.

2.4. Yeni Siirt: "Haftalık İktisadî, Edebî, İctimaî Memleket Gazetesi" sloganı ile 1 Ekim 1950 tarihinde yayınlanmaya başlanmıştır. "Şarkî Anadolu'nun en geri vilayetlerinden biri olan Siirt'in kalkınması yolunda çalışmak üzere" yayın hayatına başlayan Yeni Siirt gazetesinin sahibi ve yazı işleri müdürü Mithat Erden'dir. Gazete, Mithat Erden'in memuriyeti sebebiyle Burdur'un Tefenni ilçesinden idare edilmiş ve basımı Yeni Burdur Basımevinde gerçekleştirilmiştir¹⁷. Güzel ve

¹¹ Yavuz Donat, "Siirt Medyası", *Sabah*, 11.10.2003.

¹² "Belediye Mühendisimiz", *Siirt*, Nu: 1, 7 Ağustos 1937, s. 2. Zeki Şalış, "Belediye Çalışıyor", *Siirt*, Nu: 3, 21 Ağustos 1937.

¹³ Gazetede Siirtlileri halkevine devam etmeye teşvik etmek için sık sık ilanlara yer verilmiştir. "Halkevleri Türk Birliğinin Kültür Kaynağıdır" başlığıyla merkezden hazırlanan ilan, en yaygın kullanılanlardan biri olmuştur. Gazetenin sahiplerinden Zeki Şalış, kaleme aldığı makalelerde "Halkevleri vatandaşın mektebidir. Bu itibarla, cahil yurttaşlarımıza bilgi aşısı yapmasını diliyoruz." "İnkılâb Dersi" almamış olan yurttaş; dünün yıkıcılığıyla, bu günün yapıcı ve yaşatıcılığını mukayesede layıkıyla muvaffak olmuş sayılamaz." gibi ifadeler kullanarak, halkevlerinin önemine dikkat çekmiştir. Zeki Şalış, "Halkevleri", *Siirt*, 16 Ekim 1937, s. 1. "Halekevi Dil ve Tarih Komitesi", "Halkevinde Seçim", "Balo Hazırlanıyor", *Siirt*, 22 Nisan 1939.

¹⁴ *Siirt*, Nu: 3, 21 Ağustos 1937, s. 3.

¹⁵ *Yeni Siirt*, Nu: 2446, 8 Ocak 1962, s. 1.

¹⁶ *Demokrat Siirt*, Nu: 96, 7 Ağustos 1948.

¹⁷ *Yeni Siirt*, Nu: 1, 1 Ekim 1950. Mithat Erden 4 Nisan 1921 yılında Siirt'te doğdu. İlk ve Orta Öğretimini Siirt'te tamamladı. İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nu parasız yatılı olarak kazandı ve birincilikle mezun oldu. Daha sonra Ankara Üniversitesi Gazi Terbiye Enstitüsü Edebiyat Bölümünü başarıyla tamamladı. Ayrıca Siyasal Bilgiler Fakültesi Türkiye ve Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü Planlama Bölümü Mezunudur. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İsviçre'de Halk Eğitimi

akıcı bir dille kaleme alınan Yeni Siirt gazetesi, yörenin kültürel değerleri, edebiyat ve sanat faaliyetleriyle tarih ve coğrafyası hakkında oldukça ilgi çekici bilgilere yer vermiştir. Gazetenin ilk sayısında okuyucuya verilen mesajlar, bir bakıma yayın politikası ile ilgili bazı ipuçları vermektedir. Tıpkı şehirde çıkan diğer gazeteler gibi Yeni Siirt gazetesi de başta yol ve okul sorunları olmak üzere memleket sorunlarını sayfalarına taşıyıp yöneticilere duyurma saikiyle hareket etmiştir¹⁸. Mithat Erden imzasıyla yayınlanan “ Siirtli Hemşehrilerim Uyanın! Muazzam Bir Hazine Üstünde Yatıyorsunuz” başlığıyla yayınlanan yazıda fıstık ekiminin bölgeye sağlayacağı ekonomik değerden söz edilmesi son derece erken bir tarihe denk gelmesiyle dikkate değerdir. Yazıda “Bu gerçeği hesapla ispat etmek gayet kolay... Siirt’in Şirvan, Pervari, Eruh, Şirnak ve merkez kazalarında bir milyondan fazla (Gizvan) ağacı var. Bunların aşılandığını tasavvur edin. Vasati olarak bir fıstık ağacı 25 kilo mahsul verir. Biz 20 diyelim. 1 milyon ağaçtan senede 20 milyon kilo fıstık alınacak demektir. Amerikalılar kilosunu üç liradan almak için can atıyorlar. Bu hesaba göre senede Siirt’e 60 milyon para akmış olacak...”¹⁹ ifadeleriyle fıstık tarımının şehrin ekonomisini dönüştürecek bir hamle olacağı ortaya konulmuştur.

2.5. Siirt Postası: 10 Ocak 1953 tarihinde ilk sayısı yayımlanan Siirt Postası gazetesinin sahipleri Haris Şendur ve Rifat Ünür’dür. Yazı işleri müdürlüğünü Şevket Özcanlı, Başyazarlığını Mukdim Sümer yapmıştır. Bir müddet sonra Rifat Ünür, ortaklıktan ayrılarak yerini Veysi Çelik’e bırakmıştır. Pazar günü dışında her gün yayınlanan gazete, “Her Şeyden Bahseden Günlük Tarafsız Gazete” sloganıyla çıkartılmıştır. Siirt Postası, ilerleyen tarihlerde günlük olarak yayınlanmıştır. “Günlük Siyasi Demokratik Gazete” ve “Demokrasinin, Kültürel, İktisadi, Askeri İcraatının Neşir Organıdır. Dayandığı Temeller Demokrasidir.” ifadeleri yeni sloganı haline gelmiştir.

Gazete, kendisini tarafsız olarak nitelendirip mensuplarının hiçbir partiye üye olmadığını söylese de “demokrasinin yani yeni iktidarın hizmetlerinin naşir-i efkârı mertçe tabir caiz ise bir asker gibi itaat-i mutlaka ile... demokrasi ve demokrasi anlayışını anlayarak yeni iktidarı alkışlamış ve alkışlayacaktır...”²⁰ ifadeleriyle tarafını belirtmiştir. Bu çerçevede Siirt Postası, Demokrat Parti’nin Siirt’teki faaliyetlerini yakından takip etmiş, il başkanlığınca yapılan çalışmalar haberleştirilmiştir²¹. Demokrat Parti çizgisinde bir yayın politikası takip eden gazete, Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Demokrat Parti iktidarının sosyal, siyasî, askerî ve ekonomik faaliyetlerine yoğun bir şekilde yer vermiş, ulusal haberlerin ötesinde uluslararası haberlere de geniş bir yer ayırmıştır²². Kıbrıs Meselesi ve buna bağlı olarak gerçekleşen 6-7 Eylül Olayları ile ilgili gelişmeler takip edilmiş ve yaşanan olaylar haberleştirilmiştir²³.

Gazetede belediye tarafından yapılan çalışmalara yer verilmiş²⁴, kentin problemleri dile getirilmiştir. Belediye seçimleri²⁵, Batman ve Garzan bölgelerinde açılan petrol kuyularının

konusunda araştırma yapmak üzere 1 yıl boyunca görevlendirilmiştir. Sandıklı Ortaokulu, Tefenni Ortaokulu, Osmaneli Ortaokullarında Kurucu Müdür olarak görev yapmıştır. Türk Hava Yolları Genel Müdürlüğü Personel Dairesi Bakanlığı, Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü İstatistik ve Konjonktür Müdürlüğü, Ortadoğu Teknik Üniversitesi İşletmeler Müdürlüğü, Denizcilik Bankası Planlama Şubesi Müdürlüğü ve Türk Standartları Enstitüsü Başkan Müşavirliği görevlerinde bulunmuştur. <http://www.sidav.org.tr/index.php/mithat-erden-siirleri> (E.T. 13.02.2015). Ayrıca bkz. Mithat Erden, **Cumhuriyetin İlk Öğretmenlerinden Anılar**, Pusula Yay., İstanbul, 2012.

¹⁸ “İlköğretim Davası”, “Yol Davası”, “Battaniyecilik”, “Lise ve Köy Öğrenci Yurdu”, **Yeni Siirt**, Nu: 1, 1 Ekim 1950.

¹⁹ **Yeni Siirt**, Nu: 1, 10 Ekim 1951.

²⁰ “Tercümanı Hakikat: Siirt Postası Demokrasininidir”, **Siirt Postası**, 11 Nisan 1955.

²¹ “D.P. Binasında Yapılan Hasbihal”, **Siirt Postası**, 11 Mart 1953. Mukdim Sümer, “Siirt Demokrat Parti İl İdare Kurulu”, **Siirt Postası**, 31 Mayıs 1955, s. 1.

²² “Celâl Bayar ve İnkılâbı”, **Siirt Postası**, Nu: 13, 7 Şubat 1953, s. 1.

²³ “Kıbrıs’ın Taksiminde Taraftarız”, **Siirt Postası**, 2 Ocak 1957, s. 1. “Kıbrıs Türklerinin Misilleme Olan Bir Hareketi”, **Siirt Postası**, 26 Ocak 1957, s. 1.

²⁴ “Belediyenin Kanal ve Kaldırım Sahasındaki Çalışmaları”, **Siirt Postası**, Nu: 28, 9 Mart 1953, s. 1.

²⁵ “Demokrat Parti ve Belediye Seçim Listesi”, **Siirt Postası**, Nu: 699, 8 Kasım 1956, s. 1.

durumu²⁶, Siirt'in ulaşım ve haberleşme problemleriyle bunların çözümüne yönelik yapılan çalışmalar²⁷, ilin lise ihtiyacı²⁸ gazetede işlenen konular arasında yer almıştır.

2.6. Siirt Sesi: 3 Eylül 1953 tarihinde yayın hayatına başlayan Siirt Sesi, "Günlük Siyasi Gazete" olarak Haydar Koyuncu tarafından yayınlanmıştır²⁹. Demokrat Parti karşıtı bir tutum sergileyen gazetede yer alan bazı haberler ilerleyen dönemlerde dava konusu yapılarak gazetenin aleyhine kullanılmıştır. 1950'li yılların ortalarından itibaren Türkiye'de iktidar ve muhalefet arasında yaşanan siyasî gerilimlere yer veren bu gazete, iktidarın otoriterleşmeye dönük uygulamalarını eleştirel bir tarzda ele almıştır³⁰.

2.7. Yeni Kurtalan: Salı ve Cumartesi günleri haftada iki gün yayınlanan Yeni Kurtalan gazetesi, 7 Ağustos 1954 günü yayın hayatına başlamıştır. M. Salih Kılıçcıoğlu'nun sahibi olduğu gazetenin mesul müdürlüğünü Erdal Bayhan yürütmüştür. Yeni Kurtalan gazetesi, Kurtalan'ın "davaları üzerinde derin bir hassasiyetle durmayı ve bütün dertlerini neşterlemek suretiyle terennüm" etmek amacıyla yayın hayatına başlamıştır³¹. Yerel ve ulusal haberlere yer verilen gazetenin en dikkat çekici yazıları, "Haftanın Aynası" başlığıyla yayımlanan köşe yazıları olmuştur. "Esmer" imzasıyla kaleme alınan bu yazılarda Kurtalan'ın kentsel, sosyal, siyasî ve iktisadî meseleleri ele alınmıştır.

2.8. Demokrat Eruh: 28 Şubat 1955 tarihinde "Haftalık Demokrat Gazete" sloganıyla yayınlanmaya başlanmıştır. Başyazarlığını Lütfü Güldoğan'ın yaptığı gazetenin yayın yönetmenliğini sahibi Kamil Nas yapmıştır. Gazete, Demokrat Parti yanlısı bir yayın politikası takip etmiş³², buna bağlı olarak Demokrat Partinin il ve ilçedeki siyasî faaliyetleri gazetede çok sık yer almıştır³³. İlçenin en büyük sorunlarından biri olarak nitelendirilen eğitim konusuna değinilmiş, eğitimle ilgili sorunlar ve ilçede yapılan eğitim yatırımları haberleştirilmiştir. Bu çerçevede ilçede bir ortaokul yapılacağı haberi, halka büyük bir heyecanla duyurulmuştur³⁴. Gazete vasıtasıyla ilçedeki imar faaliyetleri, atama, tayin ve terfiler haberleştirilerek halka duyurulmuştur³⁵.

2.9. Demokrat Şirvan: 24 Aralık 1955 tarihinde yayın hayatına başlayan Demokrat Şirvan, Selahattin Gündoğan tarafından çıkarılmıştır. "Haftalık Demokrat Gazete" sloganı ile yayınlanan gazetenin ilk sayısında Selahattin Gündoğan yayın politikalarını şu şekilde ifade etmiştir: "*Uzun yıllar ihmal edilmiş şehrimiz Siirt ve kazaları azasından Şirvan'ın da muhtelif dert ve davaları yüzüstü kalmış ve birçok mahrumiyetler içinde bırakılmıştır. Demokrat iktidar, yurdun her tarafında olduğu gibi şehrimizde ve kazamızda da bu zaman farkını hummalı çalışmalar ile telafi etmeğe büyük bir gayretle çalışmaktadır. Gazetemiz, dert ve davalarımızı savunacak ve iktidarın parlak gurur*

²⁶ "Batman ve Garzan'da Petrol İstihsalımız: Günde 1000 Ton", **Siirt Postası**, Nu: 677, s. 1. "Zengin-Bâkir Petrol Vilayeti Siirt", **Siirt Postası**, 22 Ağustos 1956, s. 1. "Siirt Petrolleri Türkiye'nin Hazinleridir", **Siirt Postası**, 7 Teşrinievvel 1953.

²⁷ "Siirt: Yol Davamız", **Siirt Postası**, Nu: 592, 3 Temmuz 1956. Mukdim Sümer, "Siirtte (Yol ve Su) Çalışmaları", **Siirt Postası**, 3 Eylül 1955, s. 1. "Vilayetimiz Şehirler arası telefon meselesi", **Siirt Postası**, 25 Mart 1953, Nu: 42, s. 1.

²⁸ "Lise Davamız", **Siirt Postası**, 30 Haziran 1953. "Pazar Günü Gençliğin Yaptığı Miting", **Siirt Postası**, 30 Haziran 1953.

²⁹ **Siirt Sesi**, Nu: 945, 3 Ocak 1957.

³⁰ "Erken Seçim", **Siirt Sesi**, Nu: 1026, 16 Nisan 1957.

³¹ "Çıkarken...", **Yeni Kurtalan**, Nu: 1, 7 Ağustos 1954, s. 1.

³² "Eruh Hürriyet Kal'asıdır", **Demokrat Eruh**, Nu: 1, 28 Şubat 1955, s. 1.

³³ Lütfü Güldoğan, "Delege arkadaşlarıma muvaffakiyetler dilerim", **Demokrat Eruh**, Nu: 8, 18 Nisan 1955, s. 1. "Kazamızın Demokrat Parti Kongresi Gençlik Kulübünde Toplanıyor", **Demokrat Eruh**, Nu: 8, 18 Nisan 1955, s. 1. "Eruh Kongresinde Dertler-Dilekler", "Eruh D. Parti ilçe kongresi yapıldı", **Demokrat Eruh**, Nu: 9, 25 Nisan 1955.

³⁴ "Eruh'ta Ortaokul", **Demokrat Eruh**, Nu: 2, 7 Mart 1955, s. 1. "Okulsuz köy kalmayacak", **Demokrat Eruh**, Nu: 6, 4 Nisan 1955, s. 1. "Çocuklarını okula göndermiyen veliler hapis edilecek", **Demokrat Eruh**, Nu: 6, 4 Nisan 1955, s. 1.

³⁵ "Köy sularımız", **Demokrat Eruh**, Nu: 4, 21 Mart 1955, s. 2. "Yol Davamız", **Demokrat Eruh**, Nu: 11, 9 Mayıs 1955, s. 2. "Lütfü Ülgen terfi etti", **Demokrat Eruh**, Nu: 6, 4 Nisan 1955.

verici hizmetlerini başarılarını da aksettirecektir. Bu vazife hissiyle intişara başlarken aziz hemşerilerin alakasına da muhtacdır ve buna mazhar olacağız.”³⁶

Yayın politikasına uygun bir şekilde Demokrat Parti’nin Siirt il merkezi ve Şirvan’daki faaliyetlerine geniş yer ayrılmış³⁷, şehrin en önemli sorunlarından biri olan su meselesi, ulaşım problemleri³⁸, kaplıca ve mesire alanlarının yetersizliği ve bakımsızlığı³⁹ gibi konular ele alınmıştır.

2.10. Siirt Ekspres: 24 Mayıs 1957 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. Suat İlhan’ın sahip olduğu gazetenin mesul müdürlüğü ve başyazarlığını Hayat İlhan yapmıştır. “Kalemler Elimizde Milletimizin Refahını Koruyan Birer Kılıçtır” sloganıyla yayınlanmıştır. Gazetede atılan manşetler ve yapılan haberler göz önünde bulundurulduğunda Demokrat Parti’ye karşı muhalif bir yayın politikası takip ettiği görülmektedir⁴⁰.

2.11. Şarkın Sesi: 8 Mart 1963 tarihinde yayımlanmaya başlayan Şarkın Sesi gazetesi, “Günlük, Müstakil Siyasî Gazete” sloganı ile yayınlanmıştır. Gazete, “memleket meselelerini teşrih ve müdafaada medeni cesaret ve vazife anlayışı içerisinde hareket edecek, bu bakımdan millet varlığını daima şahısların üstünde tutacak ve fakat hiç kimseden korkmadan anayasa ve kanunlar dâhilinde gayeye hizmetten bir an dahi inhiraf etmeyeceğiz” ifadeleriyle yayın amacını ve yayın politikasını belirtmiştir⁴¹. Gazetenin sahipleri Veysi Çalapkulu ve Nasri Oktay iken Nasri Oktay aynı zamanda İdare müdürlüğünü de üstlenmiştir, gazetenin mesul müdürlüğünü Nusret Kemal Çalapkulu yapmıştır. Gazete, yerel, ulusal ve uluslararası haberlere yer vermiştir. Şarkın Sesi gazetesinin yayın politikasına bakıldığında, 1960’lar Türkiye’sinin genel siyasî ve toplumsal havası içerisinde basının toplumu eğitici rolünü benimsediğine şahit olunmaktadır. Gazetenin bir sayısında başyazı olarak dil meselesi üzerinde durulması, Türkçe’nin doğru ve kurallara uygun konuşulması için vatandaşlara düşen sorumluluklar üzerinde durulurken⁴², bir başka sayının gene ilk sayfasında ise sigaranın insan sağlığı için ne tür zararlara yol açtığıyla ilgili bilgilendirme yazısına yer verildiği görülmektedir⁴³. Gazetede şehrin çeşitli sorunlarına geniş yer verilirken Tillo-Siirt arasındaki ulaşım problemi şu ifadelerle haberleştirilmiştir: “Tillo Nahiyesi, gün geçtikte artan nüfusu ile biraz daha şehrimize bağlanmakta ve Tillolu’lar ihtiyaçlarını temin etmek için Nahije ile Şehir arasında işleyen pikaplarla günde 40-50 seferi aşkın yolculuk yapmaktadırlar. Ancak.. Bu kadar işlek bir yolun durumu nazarı itibare alınıp kontrol altında bulundurulmakta mıdır? Asla...”⁴⁴ Gazetenin başka sayılarında da bu yönde haberlerin varlığı göze çarpmaktadır. Bölgede vuku bulan eşkıyalık olaylarının arttığına vurgu yapılan bir sayıda da Siirt ilinin yatırımlardan yeteri kadar pay alamadığına dikkat çekilmiştir⁴⁵. Günümüzün deyimiyle ikinci sayfa olaylarına bolca yer verilen Şarkın Sesi gazetesinde dönemin toplumsal ve beşeri nabzının tutulduğu söylenebilir. Şarkın Sesi adıyla 330 sayı yayınlanan gazete, 1 Nisan 1964 tarihinden itibaren Mücadele ismiyle yayınlanmaya başlanmıştır.

³⁶ Selahattin Gündoğan, “Çıkarken”, **Demokrat Şirvan**, Nu: 1, 24 Ocak 1955, s. 1.

³⁷ “Kazamızın D. Parti Faaliyeti”, **Demokrat Şirvan**, Nu: 1, 24 Ocak 1955, s. 1. “Hesras D. P. Kongresi Parlak Geçti”, **Demokrat Şirvan**, Nu: 1, 31 Ocak 1955, s. 1.

³⁸ “Yol Davamız”, **Demokrat Şirvan**, Nu: 14, 9 Mayıs 1955, s. 1.

³⁹ “Marmara Havuzu ve Billoris Kaplıcası Perişan ve Bakımsız” **Demokrat Şirvan**, Nu: 18, 6 Haziran 1955, s.1.

⁴⁰ “Anayasa’ya Göre Meclis Müzakerelerinde Alenilik Esastır”, **Siirt Ekspres**, Nu: 126, 12 Kasım 1957, s. 1. “D.P. ve Vaad Ettiği Hürriyet”, **Siirt Ekspres**, Nu: 99, 11 Ekim 1957, s. 1. “Bu Rakamlar Geleceğimizin Karanlığını Aydınlatamaz”, **Siirt Ekspres**, Nu: 147, 9 Aralık 1957, s. 1. “Demokrat Parti Baklayı Ağzından Çıkardı”, **Siirt Ekspres**, Nu: 68, 28 Ağustos 1957.

⁴¹ “Çıkarken”, **Şarkın Sesi**, Nu: 1, 8 Mart 1963, s. 1.

⁴² “Dilimiz”, **Şarkın Sesi**, Nu: 23, 2 Nisan 1963, s. 1.

⁴³ “Sigara Ölüm Saçıyor”, **Şarkın Sesi**, Nu: 272, 20 Ocak 1964, s. 1.

⁴⁴ “Tillo Yolu Bir Facia Çanı Çalıyor Ufak Bir İş İhmal Etmekle Can ve Mala Kasdettiğimizin Farkındamıyız?”, **Şarkın Sesi**, Nu: 28, 8 Nisan 1963.

⁴⁵ **Şarkın sesi**, Nu: 33, 13 Nisan 1963.

2.12. Mücadele: Mücadele gazetesi, 1 Nisan 1964 yılında yayınlanmaya başlanmıştır. Şarkın Sesi gazetesinin el değiştirmesiyle gazetenin adı Mücadele olarak değiştirilmiş ve 331. sayı, gazetenin bu isimle yayınlanan ilk sayısı olmuştur. Gazetenin sahibi Behçet Yücel, Yazı İşleri Müdürü Servet Aytekin'dir⁴⁶. Gazetenin ilk sayısında izlenecek olan yayın politikası bir diyalog şeklinde okuyucuya tanıtılmıştır. Soru-cevap şeklinde kaleme alınan bu diyalogda şu ifadeler yer almıştır: “-Bu gazeteyi çıkarmaktan gayeniz nedir? -Bütün cepheleriyle geri bırakılmış bu güzel şehre çıkarsız olarak hizmet etmektir. -Taraf tutacak mısınız? -Hayır, taraf tutmayacağız. Fakat bitaraf da kalacak değiliz. Ancak şunu söyleyebiliriz ki, biz bitaraf değil, bir taraf olacağız. -Şahsiyet yapacak mısınız? -Buna evet demek daha yerinde olacaktır. Çünkü ters giden davaların müsebbibleri ekseriyetle şahıslar olmaktadır. Sonra unutulmasın ki kötü şahısları yermek çok doğru bir harekettir...”⁴⁷

Yayın hayatına günümüzde de devam eden Mücadele gazetesi, “Haftalık Tarafsız Memleket Gazetesi” olarak Pazartesi günleri yayınlanmaktadır. Dört sayfa olarak yayımlanan gazetenin sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Cumhuriyet Kılıççioğlu'dur⁴⁸.

3. Sürt'te Yayınlanan Dergiler

3.1. Kelle Koltukta: 22 Kasım 1953 tarihinde “Haftalık Mizah Ceridesi” olarak yayın hayatına başlayan dergisinin sahibi Haydar Koyuncu iken yazı işleri müdürlüğünü Şevket Özkanlı yapmıştır. Mizah dergisi olması nedeniyle “Pazartesi'den Önce Cumartesi'den Sonra Çıkar” ifadesiyle Pazar günleri yayınlandığını, “On Kuruşun Yarısı” ifadesiyle fiyatının 5 kuruş olduğu belirtilmiştir. Derginin ilk sayısında “Neden Kelleyi Koltuğa Aldık” başlığı altında kaleme alınan yazıda yayın amacı şu ifadelerle dile getirilmiştir: “Neden çıktığımızı gelince, bu sual herkesi alakadar etmemekle beraber kef (keyif) için çıkmadığımız herkesin malumudur. Millet-Vatan ve hak yolunda canımız, kanımızı; analarımızın ak sütü gibi helal ettiğimiz için; partizanları, baskıcıları, sütü bozuk ve harcanmışları birer birer tanıtacağız. Okurlara, okutacağız. Okurlara, okuyup yazmayanlara...”⁴⁹

Şehrin yerel yöneticileri ve siyasileri hakkında mizahî haberlerin yer aldığı gazetenin ilk sayısında Demokrat Parti ve CHP arasındaki rekabette Valinin aldığı tavır üzerinden siyasî yorumlara yer verilmiştir. Bu yorumlarda CHP yanlısı bir yayın politikası izlediği anlaşılan Kelle Koltukta, sık sık Demokrat Partili milletvekilleri ile Vali arasındaki ilişkiyi gündeme taşımıştır⁵⁰. “Kelle Koltuğa Kimse Dokunamaz” başlığıyla verilen yazıda; “*Hülasayı kelim bizim matbaa Adnan Menderes'in beş kuruşluk pul üzerine imza edip C.H.P.'si genel sekreterliğinden aldığı 147 bin lirayla alınmamıştır.*” şeklinde yer alan ifadeler bu yayının herhangi bir şekilde kapatılma tehdidiyle yüz yüze kalmış olduğunu göstermektedir⁵¹.

3.2. Sırf Dedikodu: Selim Çerkeşlioğlu tarafından on beş günde bir yayımlanan siyasî mizah gazetesi Sırf Dedikodu, 4 Ocak 1954 tarihindeki ilk sayısı ile yayın hayatına başlamıştır⁵². Gazetenin ilk sayısında yer alan bilgilendirme yazısında şu ifadeler yer verilmiştir: “*Her sayıda, mini mini bir makalecik sunacağız. Tabii başmakale olduğunu anladınız! Efendim, günlerden beri, bir milletvekili namzedi gibi kafanızı şişirdik. Şöyle olacak, böyle olacak çıkaracağımız matrak... Vaadimizi yerine getirmek için komşudan bir çocuk kiraladık. Ekseriyetin teklifi ve tasvibi üzerine*”

⁴⁶ **Mücadele**, Nu: 331, 1 Nisan 1964, s. 1. Gazetenin resmî sahibi Behçet Yücel, gazetenin asıl sahibi Cumhuriyet Kılıççioğlu'nun kayınbiraderidir. Cumhuriyet Kılıççioğlu, memuriyeti nedeniyle böyle bir yola başvurduklarını ifade etmiştir. (Cumhuriyet Kılıççioğlu ile yapılan 29.11.2014 tarihli görüşme)

⁴⁷ “Diyalog”, **Mücadele**, Nu: 331, 1 Nisan 1964.

⁴⁸ 23.3.2015 tarihinde Mücadele gazetesinin 4348'inci sayısı yayınlanmıştır. **Mücadele**, Nu: 4348, 23 Nisan 2015.

⁴⁹ “Neden Kelleyi Koltuğa Aldık”, **Kelle Koltukta**, Nu: 1, 22 Teşrinisani 1953, s. 1.

⁵⁰ “Vekiller heyeti Vali C. Tevfik Okyayuz'un başkanlığında toplandı”, **Kelle Koltukta**, Nu: 1, 22 Teşrinisani 1953.

⁵¹ “Kelle Koltuğa Kimse Dokunamaz”, **Kelle Koltukta**, 20 Kânunuevvel 1953, s. 1-2.

⁵² **Sırf Dedikodu**, Nu: 1, 4 Ocak 1954, s. 1.

ismini *Sırf Dedikodu* koyduk. 15 günde bir amcalarının, abilerinin, abla, hala, hısımlar ve taallukatının elini öpecek ve yüz görümlüğü olarak 25 kuruş isteyecektir.”⁵³ Dergide fıkralar ve karikatürler aracılığıyla siyasî olaylara mizahî bir şekilde yaklaşmıştır. Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından velilerden okula giden çocuklarıyla birlikte odun göndermeleri talebi mizahi bir dille “-Maarif müdürlüğü çocuk velilerinden yakacak odun istiyormuş! –Vah zavallı, ister misin yakında öğretmen istesin.” şeklinde eleştirilmiştir⁵⁴.

3.3. Botan: Aylık fikir, sanat ve edebiyat dergisi olarak yayınlanmıştır. Derginin sahibi Lütfü Sönmez, Yazı İşleri Müdürü Faik Olcay’dır. 1956 yılının Ekim ayından itibaren yayınlanan derginin yazarları arasında M. Misbah Diriarın, Faik Olcay, Beşir Dirikolu, Ömer Nida, Edip Çakın, Metin Serezli, Nazif Erdem, Osman Yavuz, Ülkü Aygansu, Lütfü Sönmez, Yahya Allaç, Hayati Ersoy yer almışlardır⁵⁵. Derginin ilk sayısında “Niçin Botan” başlığı altında kaleme alınan yazıda Botan adının tercih edilme nedeni ve derginin yayın politikası ifade edilmiştir⁵⁶.

Derginin ilk sayısında “Siirt’te Yazın ve Tarih”, “Siirt’te Mimari” gibi başlıklar altında kaleme alınan makaleler ile Siirt’in dil, edebiyat ve sanat alanındaki gelişimi hakkında bilgiler verilmiştir. Siirt’te yaşamış âlimler ve onlar tarafından kaleme alınan eserler ile şehrin karakteristik yapısı haline gelen ve “Beyaz Kent” olarak anılmasını sağlayan cas evler⁵⁷ hakkında bilgiler veren makalelerin yanı sıra Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde tartışılmalı Batılılaşma konusunda yazılan makaleler yayınlanmıştır⁵⁸.

Sonuç

Siirt’te basın hayatı, 1937 yılında Siirt gazetesinin kuruluşuyla başlamış ve ülkenin siyasî hayatında meydana gelen gelişmelere bağlı olarak değişim göstermiştir. Cumhuriyet Halk Partisi’nin “tek parti” olarak tek başına iktidarda bulunduğu 1946 yılına değin Siirt gazetesi de ildeki “tek gazete” olarak faaliyet göstermiştir. 1946 yılında çok partili hayata geçilmesinden kısa bir süre sonra 1948 yılında Yeni Siirt ve Demokrat Siirt gazeteleri kurulmuş ve Siirt’te basının tek sesliliği siyasî hayatta olduğu gibi çok sesli hale gelmiştir. Gazetelerin yanı sıra Kelle Koltukta ve Sırf Dedikodu isimli mizah dergileriyle Botan isimli bir kültür dergisinin yayınlanması, Anadolu’nun bu ücra ve küçük kentinde bir kültür ve edebiyat çevresinin oluştuğunun en açık ifadesidir. Bu bağlamda Siirt gazetesi Cumhuriyet Halk Partisi; Demokrat Siirt gazetesi ise Demokrat Parti yanlısı bir yayın politikası takip etmiştir.

Siirt’te basın faaliyetleri, uzun yıllar boyunca benzer isimler tarafından ve sınırlı bir şekilde yürütülmüştür. Bu durumun nedenlerinden biri uzmanlık gerektiren bu alanda yeterli nitelik ve sayıda eleman yoksunluğu iken bir diğer nedeni Anadolu’nun ücra bir bölgesinde bulunan Siirt’in kültür merkezlerine olan uzaklığı ve gazeteciliğin olmazsa olmazlarından olan demokratik ortamın ancak II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde sağlanabilmiş olmasıdır.

Siirt’te CHP’li milletvekili Emin Kılıççıoğlu tarafından çıkarılan ilk gazete olan Siirt gazetesinde yer verilen yazılarda dönemin politik havası bütün ağırlığıyla hissedilmektedir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra Türk siyasetinde uygulamaya konulan liberalizasyon sürecinin de etkisiyle ülke genelinde basın faaliyetlerinde kısmî bir ferahlama görülmüş, bu etki, Siirt’te yeni gazetelerin kurulması şeklinde yansımıştır. Özellikle yeni muhalefet partilerinin kurulmasıyla başlayan rekabetçi

⁵³ “Makalecik”, *Sırf Dedikodu*, Nu: 1, 4 Ocak 1954, s. 1.

⁵⁴ *Sırf Dedikodu*, Nu: 1, 4 Ocak 1954, s. 4.

⁵⁵ *Botan*, Nu: 1, Ekim 1956.

⁵⁶ M. Misbah Diriarın, “Niçin Botan”, *Botan*, Nu: 1, Ekim 1956, s. 1.

⁵⁷ Edip Çakın, “Siirt’te Yazın ve Tarih”, *Botan*, Nu: 1, Ekim 1956. Yahya H. Altaç, “Siirt’te Mimari”, Nu: 1, Ekim 1956, s.

⁵⁸ Nafiz Erdem, “Batılılaşma Çabamız”, *Botan*, Nu: 1, Ekim 1956.

siyasetin de etkisiyle CHP Siirt il teşkilatı 1940'larda kurulmuş ve bu durum şehrin basın hayatını doğrudan etkilemiştir. 1950'ler boyunca ülke çapında ortaya çıkan siyasî gerilim ve çalkantılar Siirt basınında da gözlenmiştir. Aynı zamanda, Siirt Ekspres gazetesinde yer alan DP karşıtı birtakım haber ve yorum yazılarının dava konusu olması, 27 Mayıs'a giden çatışmalı sürecin Siirt'te de hissedildiğine sağlam bir kanıt teşkil etmektedir.

1960'lı yıllarda Siirt'te basın hayatına farklı isimlerle pek çok gazetenin katılması bu dönemde küresel alanda yaşanan gazetecilik devriminin yerel düzeydeki kısmî bir yansıması olarak düşünülebilir. Bununla birlikte, 27 Mayıs rejiminin iktidarı sivil yönetimlere bırakmasıyla kurulan yeni partilerle ülke siyaseti renklenmiş ve bu durum, 1950'lerin büyük ölçüde iki parti etrafında şekillenen siyasî hayatının yarattığı bunalımları da geride bırakmıştır. Koalisyon hükümetlerinin yarattığı çok seslilik Türkiye'nin basın hayatını da etkilemiştir. Yeni basın, yayın ve dağıtım tekniklerinin geliştirilmesiyle, eski dönemlerde büyük fedakârlıklar gerektiren gazetecilik faaliyetleri nispeten kolaylaşmıştır. Yerel basının şehir hayatı açısından yarattığı artı değer ve kültürel birikim oluşturmada sağladığı katkıların son dönemlerde anlaşılması devlet kurumlarının bu tür faaliyetleri desteklemeye ve özendirmeye yöneltmiştir. Kuşkusuz Türkiye genelinde yerel basın organlarının yaşadığı ciddi ekonomik ve mesleki sorunlar, Siirt için de geçerliliğini uzun dönemler boyunca korumuştur.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Fon Kodu: 490.01.1285.273.1

Fon Kodu: 490.01.22.109.2.1

Fon Kodu: 490.01.22.109.17

2. Süreli Yayınlar

Botan	Yeni Siirt
Demokrat Eruh	Yeni Siirt
Demokrat Siirt	Yeni Kurtalan
Demokrat Şirvan	Şarkın Sesi
Kelle Koltukta	Siirt Sesi
Mücadele	Siirt Postası
Sabah	Siirt Ekspres
Sırf Dedikodu	Siirt

3. Tetkik Eserler

DUMAN, Haluk Harun, "Osmanlı Döneminde Yerel Basın", **Türkiye'de Yerel Basın**, Ed.: Suat Gezgin, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yay., İstanbul 2007.

DUMAN, Olcay Özkaya, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ulusaldan Yerele Basın ve yayıncılık Faaliyetlerinin Gelişimi üzerine Bir Değerlendirme", **Turkish Studies - International**

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/12 Fall 2013, p. 1031-1041.

- ERDEN, Mithat, **Cumhuriyetin İlk Öğretmenlerinden Anılar**, Pusula Yay., İstanbul, 2012.
- ERİNÇ, Orhan, “Yerel Medyanın Gelişimi ve Geleceği”, **Türkiye’de Yerel Basın**, Ed. Suat Gezgin İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul 2007.
- FRANKLIN, Bob, **Local Journalism and Local Media, Making the Local News**, Routledge, London&New York 2006.
- İNUGUR, Nuri, **Basın ve Yayın Tarihi**, Der Yayınları, İstanbul 2005.
- _____, **Türk Basınında İz Bırakanlar**, Der Yayınları, İstanbul 1999.
- İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu**, Haz. Hasan Duman, İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, İslam Konferansı Teşkilatı, İstanbul 1986.
- KARDAŞ, Abdulaziz, “Cumhuriyet Devrinde Bir Modernleşme Hareketi Olarak Siirt Halkevleri ve Halkodaları”, **Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Vol. 9/7 Summer 2014, s. 411-444.
- KOLOĞLU, Orhan, **Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**, Pozitif Yay., İstanbul 2006.
- KUDRET, Cevdet, **Abdülhamit Devrinde Sansür**, Milliyet Yay., İstanbul 1977.
- MAZICI, Nurşen, “1930’a Kadar Basının durumu ve 1931 Matbuat Kanunu”, **Atatürk Yolu Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi**, S. 18. C. 5, s. 131-154.
- ODYAKMAZ, Necla, “Osmanlı’da Anayasal Düzenlemeler ve Basına Etkileri”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, S. XVI, Yıl: 2003, s. 211-233.
- OLGUN, Said, “Siirt Halkevi ve Faaliyetleri (1934-1951)”, **History Studies, International Journal of History**, Volume Issue 2, A Tribute to Prof. Dr. Halil INALCIK, March, 2013, p. 287-301.
- ÖZTOPRAK, İzzet, **Kurtuluş Savaşında Türk Basını**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1981.
- TOPUZ, Hıfzı, **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.
- _____, **II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi kitabevi, İstanbul 2003.
- TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl, **Cumhuriyetten Sonra Çıkan Gazete ve Mecmualar, (29 İlkteşrin 1923 - 31 İlkânun 1940)**, Başvekâlet Matbuat Umum Müdürlüğü, Ankara 1941.
- TÜTENGİL, Cavit Orhan, **Türkiye’de Bölge Gazeteciliği, Tarihi Gelişimi, Bugünkü Durumu ve Sorunları**, İstanbul Matbaası, İstanbul 1968.
- ULU, Yavuz Sinan, “İkinci Meşrutiyet Dönemi Türk Basını ve Feyz-i Hürriyet Gazetesi”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/6 Spring 2014, p. 1051-1062.
- ÜNAL, Şinasi, “Yerel Basın ve Sorunları”, **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı II**, Kasım-Aralık 1996, Yıl 2, S. 12, s. 1068-1072.
- VARLIK, Bülent, “Yerel Basının Öncüsü: Vilayet Gazeteleri”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Cumhuriyeti Ansiklopedisi**, C. I, İletişim Yay., s. 99-103.
- VURAL, Ali Murat, **Yerel Basın ve Kamuoyu**, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir 1999.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

YALMAN, Ahmet Emin, **The Development of Modern Turkey as Measured by Its Press**, Columbia University Press, New York, 1914.

5. İnternet Kaynakları

<http://www.sidav.org.tr/index.php/mithat-erden-siirleri> (E.T. 13.02.2015).

6. Mülakatlar

Cumhur Kılıçcıoğlu ile yapılan 29.11.2014 tarihli görüşme.

Ahmet Arıtürk ile 02.01.2015 tarihinde yapılan telefon görüşmesi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

Ekler

Ek 1

DEVLET KURULUŞU
KURULDUĞU YIL 1937

SIİRT BASIMEVİ

HÜKÜMET KONAĞINDA HUSUSİ DAİRE

1937

Siirt : 9-8-937

C. H. P. Genel Sekreterliği

4574 14 Ağustos 1937

C. H. P. Genel Sekreterliğine

Ankara

7 ağustos 1937 Cumaertesi gününden itibaren intigare başlayan Gazeteminden iki nüsha ilişiktir .

Bu gazetenin çıkışı ne gayeye hismet ettiğimizi , bağ yazıda (GAYEMİZ VE YOLUMUZ) başlığı altında yazmışız .

Partimizin Türk gençliğinden ne gibi hismetler beklediğini temennile anlatarak onun Şarkta doğmasını istediği fikri bütün vatandaşlarımızın ağılamak gayemizden doğan icaplarıdır .

Osmanlı devirlerinin , devriliş geçeceği günlerde bu milletle biğilen kafeni parçalayan Atamıza onun bu güne kadar Mesai arkadaşları olan büyüklerinin ettikleri ve işaret ettikleri yolda sedakatta umus umusa mütemadi yürümeginde gayemizden doğan icaplardan biri olduğumu kayıt etmegide kendimize şeref adederiz .

Partimizin Bayrağı bağışımızdır . Bağışımız olan bayrakta her bir oku bu nesle , gelecek nesle yagatıcı vaatlerden binlercesini verdiğine ve vereceğine iman etmişiz .

Bu itibarla (Alta Okun birleştiği amaca doğru) sedakatta vermek , vurdurmak için cenla , bağla gelişeceğimize dair hayiyetimize , gerefinize ve bayrağımızın mukaddesatına ait içiyoruz . bu andımızca itimad bayurulmasını , iki yapraklı ilişik gazetenin partimizin gazetesi olarak kabul edilmesini candan dileriz .

bag muharriri ve Umum neşriyatı idare eden yası işleri direktörü Abdüllatif Atılğan

Sahipleri Zeki Şalıg - Emin Kılıçoğlu

14. 8. 1937

M. A.

Saklaması

20. VIII. 1937

490 01

13795783

18

Form No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1278 - Dosya No: 578 - Sıra No: 3

Zeki Şalıg, Cumhur Kılıçoğlu ve Abdüllatif Atılğan Tarafından CHP Genel Sekreterliği'ne
9 Ağustos 1937 Tarihinde Gönderilen Yazı
(BCA, 490.01.1379.578.3)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

Ek 2

C. H. P. DEVLET ARŞİVİ GENEL SEKRETERLİĞİ
SIİRT İL İDARE KURULU BAŞKANLIĞI
 Sayı : 7

C. H. P. GENEL SEKRETERLİĞİ
 T. 22. 1. 1948
 No. 73776

Siirt : 15/1/1948

C.H.P.Genel Sekreterliği Yüce Katına
Genelge
 23/12/1947 Gün ve 3095 Sayılı Yazıya Ankara

Vilayetimiz Merkez ve ilçelerinde Yalnız Merkezde Hef-
 telik Siirt Gazetesi intişar etmektedir .
 Sahibi ve Baş Muharrarı Memet Emin Kiliçoğlu oğludur .
 Yazı işlerini Filen idara eden yine kendisiyle babası
 Hayder Kiliçoğlu oğludurlar .
 Tahsil Dereceeleri Yoktur . Devamlı muharrarları Olmayıp
 Laflattayın Kimseler Yazı Vermektedirler . Ve Anasıra Emin
 Kiliçoğlu oğlu (Uzun) inzasile Yazı yazmakta ve ancak Yüz nü-
 sha satılmaktadır .
 Negriyat Tarzi Zaman ve hadisata uyduftulmaktadır .
 ve bir nüshası bağlı Olarak Sunulmuş eldigunu Saygılarımla arz
 Ederim .

C.H.P.İ.L.İ.K.Başkanı
 Kadri Oktay
K. Oktay

B. T. X 23. I. 48
cm
IX
 22 - I 1948

490 01 1285 273 1

Siirt Gazetesi Sorumluları Hakkında CHP İl İdare Kurulu Başkanı Kadri Oktay Tarafından CHP Genel Sekreterliğine 15 Ocak 1948 Tarihinde Gönderilen Yazı
 (BCA, 490.01.1285.273.1)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 10/5 Spring 2015

Bitlis Gazetesi, 28 Haziran 1888.

Siirt Gazetesi, 7 Ağustos 1937.

Yeni Siirt Gazetesi, 8 Ocak 1962.

Demokrat Siirt Gazetesi, 7 Aralık 1959.

Turkish Studies

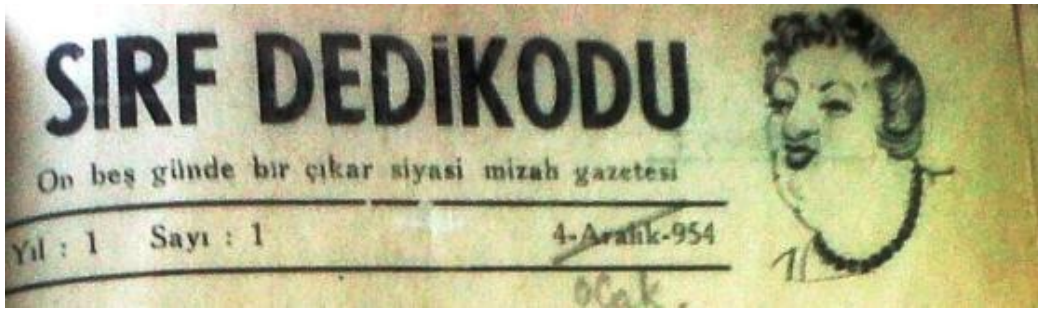
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

Yeni Siirt Gazetesi, 1 Ekim 1950.

Siirt Postası Gazetesi, 7 Şubat 1953.

Sırf Dedikodu Gazetesi, 4 Ocak 1954.

Demokrat Erüh Gazetesi, 28 Şubat 1954.

Yeni Kurtalan Gazetesi, 7 Ağustos 1954.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

Demokrat Şirvan Gazetesi, 24 Ocak 1955.

Siirt Ekspres Gazetesi, 2 Mart 1959.

Mücadele Gazetesi, 6 Temmuz 1964.

Kelle Koltukta

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

BABAOĞLU, R., OLGUN S., Siirt Basın Tarihi: Bibliyografik Bir Döküm, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/5 Spring 2015, p. 57-78, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7985>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/5 Spring 2015

